

Pasaullnēs fantastikas Aukso fondas

Stephen L. Burns

KŪNAS IR SIDABRAS

Stephen L. Burns

KŪNAS IR SIDABRAS

Mokslinis fantastinis romanas

Jis - Georgoris Maršis, bergmaniškasis chirurgas. Galintis gydyti pacientus ligi šiol neregėtu negirdėtu būdu. Tačiau šis stebuklingas/siaubingas talentas pavertė jį žmonijos atskalūnu, tremtiniu, klajojančiu kosmoso platybėse nuo vieno pasaulio iki kito. Ir štai vieną dieną jis tampa Angelo Žudiko įkaitu, patenka į patį siaubingiausią pasaulį, kokį tik įmanoma įsivaizduoti...

Iš anglų kalbos vertė JONAS BULOVAS
Serija "Pasaulinės fantastikos Aukso fondas"
248 tomas. Serija įkurta 1990 m.

Stephen L. Burns - FLESH AND SILVER
New York, Ballantine books, 1999

Copyright © by Stephen L. Burns, 1999
Cover art copyright © by Julie Bell, 1994

Vertimas į lietuvių kalbą © leidykla "Eridanas", 2002
Elektroninė versija © Knygute.lt, 2010

Jūs sakote, kad metodas, kurį mes tobuliname, nepaaiškinamas? Ir labiau panašus į šamanystę arba parapsichologiją negu į mokslą? Į tai atsakysiu šitaip: kai kalbame apie žmogaus smegenis, vis dar turime daugiau ką paklausti nei atsakyti. Aukštoji protinė veikla iš esmės tebelieka mįslė. Girdite grojant muziką? Šią simfoniją sukūrė drėgnas mėsos gumulas, kuris buvo Mocarto galvoje. Ar galite šitai kaip nors paaiškinti?

Iš dr. Saulo Bergmano interviu, duoto dr. Siuzanai Steneč SISNET tinklo žurnalui "Ašmenys" prieš metus ir vieną mėnesį iki savo mirties 2049 metais.

1 **Anamnezė**

Daktaras Georgoris Maršis atsikimšo antrąjį per vakarą ketvirtuką "Mauna-loa" ir įsipylė sau į taurę. Jo judesiai buvo sklandūs ir tikslūs, o rankos patikimos kaip garsiosios Dievo girnos.

"Mauna-loa" - tai blankios aukso spalvos viskis, kurį gamino Kilauėja - vienoje iš gyvenamų Hart-

mano bazių orbitoje aplink vulkanais raibuliuojančią sieringą Jo. Gėrimas, pavadintas vieno iš veikiančiųjų Žemės vulkanų Havajuose garbei, visoje Saulės sistemoje garsėjo savo skoniu ir poveikiu. Maršis pilka pirštine apmauta ranka pakėlė taurę prie burnos ir palietė lūpomis, eilinį kartą mėgaudamasis ant liežuvio pasilikusia užuomina į romo salsvumą.

Paskui pastatė taurę ant stalo šalia nebaigto valgyti kito vietinio delikateso, kurį patiekdavo Litmeno ligonininės bufete, - piršto dydžio dirbtinai Kaliste išaugintomis krevetėmis. Jas virdavo vyne su česnako skiltelėmis ir pomidorų padažu, patiekdavo kartu su ploniausiais vermišeliais, apibarstytas tarkuotu sūriu. Išeidavo puikus patiekalas - ką ir kalbėti.

Bet viskis vis tiek geriau. Nors aiškiai per mažo dydžio ketvirtukais, bet vis tiek geriau.

O tiesą sakant, jis vis tiek daugiau dėmesio skirtų viskiui negu valgiui, net jeigu tai būtų paspalvintas, iš vandens augalų varytas spiritas - populiariausias gėralas bemaž visur už Žemės ir Mėnulio ribų.

Juk, kad ir kaip stengtumeisi, nenusitašysi iki žemės graibymo nuo krevečių. Net jeigu jos išvirtos vyne.

Po procedūros išgerti kiek daugiau nei įprasta - tai jam buvo taip pat įprasta, kaip eiliniam chirurgui - plautis rankas prieš ją. Paprastai šį šventą ritualą atlikdavo griežtoje nuosavo laivo vienišybėje. Po darbo pasitraukdavo į ją kaip įmanydamas greičiau ir griebdavosi šios veiklos, vos tik užsiverdavo liukas.

Tačiau čia, Litmeno ligoninėje, didesniajame iš dviejų centrinių toroidų, dominuojančiame virš daugybės smulkių klinikų, išsibarsčiusių po visą Jupiterio zoną, jis jautėsi išmuštas iš vėžių. Kai atvyko, jam buvo pranešta, esą vietinė laivų statykla pasirengusi atlikti eilinę reguliariąją jo paketboto korpuso būklės apžiūrą, ir negavo nė dviejų minučių susiruošti. Šiuo metu jo laivas pripildytas inertinių dujų, kurių spaudimas keturis kartus viršija normalų - tokią atmosferą pavaldinti jaukia sunkoka. Ir šie bandymai dar tęsis ne mažiau kaip dvi tris valandas.

Jei pasistengs ir lydės sėkmė, jis sugebės prisisprogti iki atsijungimo kur kas anksčiau. Tai reikš, jog per visą naktį teks pasilikti jam skirtame kambaryje. Ne itin maloni perspektyva, bet kai prisilaks, ji taps pakenčiama. Alkoholis viską paverčia pakenčiamu.

Trikdžių pasitaiko, ir tuomet juos reikia išnau-

doti. Tai štai dabar jis tą ir darys. Netekęs saugumo ir vienišumo savajame laive, būtų pasirinkęs privatų restoraną, kuris suteiktų jam anonimiškumą. Artimiausias buvo gyvenamoje bazėje vos už kokių varganų penkių tūkstančių kilometrų, bet pirmasis šatlas ton pusėn skries tiktai po dviejų valandų. Noras išgerti buvo pernelyg atkaklus, kad tokį sprendimą galėtum laikyti priimtiniu.

Todėl taip ir atsitiko, kad atsidūrė personalo skyriaus ligoninės bufete. *Pačioje priešiškos teritorijos širdyje.*

Valgis čia buvo geras, aptarnavimas - pakenčiamas, interjeras - varganas, aplinka - bjauri, draugija - atvirai priešiška. Bet svarbiausia: čia buvo galima gauti alkoholio. Toli gražu ne kiekvienoje ligoninėje tokia sėkmė nusišypsodavo.

Ir tarsi specialiai, idant jo padėtis pasidarytų maksimaliai nepatogi, vienintelis laisvas staliukas kyšojo nelyginant vinis pačiame salės viduryje.

Maršis vis tiek prie jo prisėdo. Savo kambaryje turėjo šio to išgerti, bet jo tikslams aiškiai per mažai. Be to, vienintelis malonus šios komandiruotės momentas kaip tik ir buvo galimybė pripti prie keleto "Mauna-loa" butelių. Vieno kito

ketvirtuko niekur nenusipirksi, bet bufeto bare šio viskio buvo - tik gerti vietoje, o išsinešti nepardavė.

Todėl sėdėjo sau puikiai suvokdamas, kad yra dėmesio centre, mėgaudamasis garbingo svečio statusu, kuriuo prozektoriuje naudojasi lavonas. Buvę kolegos iš visų pusių svaidė į jį ledinius žvilgsnius, specialiai šnabždėdamiesi tokiu garsumu, kad žodžiai pasiektų jo ausis. Jiems nė nereikėjo žiūrėti į sidabrišką biometalo ženkliuką ant krūtinės, idant suprastų, kas jis toks. Ligoninės panašios į mažus miestelius, kur visi viską apie visus žino. Žinios plinta greitai. Parijams atsiskirti nevalia. Profsąjungos taisyklės.

Galbūt bergmaniškieji chirurgai ką nors ir prarado arba jiems ko nors trūko (sąrašas įspūdingas), bet prakeiktas aplinkinių dėmesys jų neapleido niekad.

Šie nelaimingi kvailiai visai nenumano, kiek mažai jam dabar tereiškia ir jų neapykanta, ir panieka.

Tuščias ir abejingas Maršio žvilgsnis sustojo ties kampe sėdinčia ir į jį skersakiuojančia porele. Moterį lyg ir pažino - būtent ją matė dieną. Iš širdies kraujagyslių chirurgijos skyriaus? Jam išliko tiktai plėšraus vanagiško

veido ir tulžingų, dalinai arabiškų, komentarų įspūdis.

Sveikindamas kilstelėjo jos pusėn taure, nusišypsojo ir pamerkė akį, tarsi turėtų omeny kokį nors tik jiedviem suprantamą juokelį, paskui per tris pirštus nugėrė viskio. Jos veidas susitraukė ir tapo panašus į sugniaužtą kumštį.

Maršis į tai vos atkreipė dėmesį, nes mintys vėl nukrypo į sušildžiusį iš vidaus alkoholį. Per daugelį metų visoms vietoms, kuriose teko pabuvoti, jis išsiugdė vienintelį kriterijų: *O koks gi ten gėralas?*

Tai štai, šis bufetas buvo nuostabus. Geriausias iš geriausių.

O visa kuo kitu ligoninė nesiskyrė nuo ankstesnės ir nesiskirs nuo kitos. Tie patys sterilūs plieno mūro ir keramikos koridoriai, jį praryjantys, o paskui išspjaunantys. Tie patys bejausmiai nepažįstamieji - jo pacientai. Tie patys išskydę nepatenkinti veidai, įsiutinti jo buvimo - ir apskritai jo egzistavimo, nekantriai laukiantys, kol jis nusiplaus. Tos pačios už nugaros puse ausies išgirstos niekingos pastabos, skriejančios įkandin, pasitinkančios ir palydinčios. Rytą, dabar, kitą sykį; ir tiktai praeities, dabarties bei ateities momentai raitėsi vis atgalios Mebijaus

keliuku, ir šiuo keliuku teko akiai pėdinti iš čia atgal į čia, tegu ir nuskrendant milijonus kilometrų.

Jis žinojo, kad šiuo metu yra Litmeno ligoninėje, bet vien tik iš lėkštelės emblemos. O šiaip jau - tiktai pavadinimą. Ir Maršio visiškai nedomino, kur jį pasiųs iš čia. Kaip lygiai vienodai nedomino, kur jis buvo anksčiau, nes visos šios vietos beveik nesiskiria nuo pastarosios.

Beveik, tačiau ne visos.

Maršio šypsena persikreipė į grimasą, ir jis prisipylė dar. Pusė taurės pranyko vienu maktelėjimu.

Kadangi buvo vienas iš trisdešimties išgyvenusių bergmaniškųjų chirurgų ir laikėsi maršrutų grafiko, jam nustatyto Medicinos valdybos, - JTO Kosmoso Valdybos Komiteto skyriaus, kuris rūpinosi visais sveikatos apsaugos klausimais už Žemės ribų, - Maršio gyvenimas griežtai dalijosi į dvi atskiras dalis.

Devyniasdešimt devynis šio gyvenimo procentus sudarė vienatvė. Saugus vienišumas. Šis gyvenimas tekėjo namuose, automatizuotame laive, visomis kryptimis skrodžiančiame vakuomo tuštumą tarp žmonių anklavų, nuo vienos ligoninės iki kitos, nuo vieno paciento iki kito. Ir

prie šio gyvenimo jis prisitaikė bemaž tobulai. Dienas, ištisas savaites praleisdavo plaukiodamas ramiose alkoholinės jūros vilnyse, kvėpdamas begalinį didžiojo nieko lotoso aromata, susiliedamas su juo, tapdamas jo dalimi, praradusia šaknis, praeitį, ateitį.

Dabar jis buvo viduryje kitos, sunykusiai mažos šio gyvenimo dalies. Savo, kaip profesionalo, gyvenimo griuvėsiuose. Tos dalies, kuri lėtai jį žudė.

Dalies, suaitrinusios nereikalingus prisiminimus apie tai, jog kažkada gyvenime buvo šis tas daugiau, negu šis butelis ir užsimiršimo gaudynės. Meilė. Pagarba. Idealai. Viltis. Draugystė. Savo vietos pojūtis. Pasitenkinimas. Optimizmas. Netgi vaizduotė. Visa tai nyko vienas paskui kitą - o gal amputavo aplinkybės.

Et, tegu juos velniai rauna, - šmėstelėjo mintis, ir jis su gailia pusiau šypsenėle atsišliejo į kėdės atkalnę. Badyti nosimi į krūvą mėšlo, kuris jau seniai tapo jo gyvenimu - viso labo tik vienas iš nepatogumų, kurį reikia iškęsti, jeigu ir toliau nori išlikti bergmaniškuoju chirurgu. Vienas iš nepatogumų. Ir esmė slypi ne tiek *norėjime* juo būti, kiek absoliučioje bejėgystėje įsivaizduoti, kaip įmanoma liautis juo būti. Būtent tai, kas

sugriovė jo gyvenimą, jį ir pateisino - šią ironiją Maršis puikiausiai suvokė. Kartais visa tai atrodė netgi juokinga - kaip pokštas su guminiu rame-ntu arba sprogstančia analine žvakute.

Tačiau vis tiek į šį bufetą panašios vietos būna pavojingos. Visur prasismelkianti, specifinė ligo-ninės atmosfera, žmonės aplinkui - tūkstančiai įvairiausių dalykų grasina pažadinti neramias praeities pamėkles. Iš anksto nė nežinosi, kokias būtent. Tai gali būti balsas, veidas, gestas, kvapas arba paprasčiausiai nuolatiniai šiurkštūs priminimai, kad tarp buvusių savo kolegų dabar jam nebeliko vietos. Nūn jis jau niekur nebeturi savo vietos, ir kartais tokios situacijos privers-davo bejėgiškai dreifuoti kažki kur tarp praeities ir dabarties.

Na, tai dar viena priežastis išgerti.

Aš manau, daktare, būtina sustiprinti aneste-ziją, - tarė sau, užsiversdamas taurę.

Kažkur iš už nugaros ausis išgriebė pokalbio fragmentą - vienas balsas pastebėjo, kaip jis uoliai geria, antrasis padarė geraširdišką prie-laidą, jog taip elgiasi galbūt dėl moters.

Jau nebe, - mintyse atsakė jis, - ir vargu ar dar kada nors.

Bet prisiminimai nubloškė mintis per dešimtį metų atgalios, ir tuščioje kėdėje priešais jį iš oro susiformavo aukšta, liesa, žaliaakė moteris tokio baltumo plaukais ir oda, kad galėjai palaikyti albinose.

Jis užsimerkė ir maktelėjo iš taurės. Viskis nugurgė kaip vanduo.

Tačiau prisiminimų nenuplovė...

Po aštuonerių metų išsiskyrimo jie vėl sėdėjo prie staliuko restorane.

Ela Praim svaigo nuo visko - tylios muzikos, žvakių ir vyno. Tarp jų šokinėjančio padriko senųjų elektros lempučių mirksėjimo. Ir *prisiminimų*.

Kiek daug prisiminimų! Jie grūdosi aplink stalą mygdami pečius ir kuždėdami; geriausi draugai ir patys nesutaikomiausi priešai tų dviejų, katrie šiandien susėdo drauge pasižiūrėti, kas beliko iš žuvusios meilės.

Ela stebėjo, kaip Maršis pilasi sau vyno, spėliodama, ar visuomet jis tiek daug geria, ar tiktai šiandien, ją išvydęs. Ji neklausinėjo, tačiau kad ir kokia būtų priežastis, tai, regis, padėjo jam atsipalaiduoti.

Keturi mėnesiai laukimo, kol jis keliavo iki Iksiono stoties - Ela turėjo velniškai daug laiko pasvajoti apie šią minutę. Jų susitikimas jai vaidenosi džiaugsmingas ir kupinas aistros; įsivaizdavo, kaip tiesiai iš šatlo jie patrauks į jos mikrobazės pašalį, kartu su drabužiais nuplėš vienas nuo kito praėjusius metus ir mėgins atsigriebti už prarastą laiką. Nuo šių minčių imdavo iki skausmo geisti jo prisilietimo.

Pirmoji spraga šioje fantazijoje radosi tuomet, kai pakeliui į mikrobazę sudegė vienas iš pagrindinių jos nykštuko variklių. Į angarą jinais įskrido, bet jie užstrigo Iksiono stotyje, kol suremontuos jos mažylį.

Tačiau *kur* - iš tiesų buvo nesvarbu, ir susitikimui pasirinkta atvira permatomo gelsvo šilko palaidinukė, aptemptas juodas sijonas, atveiriantis maždaug mylią kojų ilgumo, - visa tai buvo numatyta ir suplanuota netgi avarinėms aplinkybėms. Kaip ir jos pasiūlymas keliauti į skubomis jos išnuomotą numerį "atsigaivinti" - kodinė praėjusių dienų frazė.

Signalą jis priėmė, bet pradėjo skųstis blogu maistu šatle ir paklausė, ar pradžioje jiedu negalėtų kur nors užkąsti.

Taip, jinais pernelyg staigiai prie jo pripuolė -

nenustabu, kad vargšelis šoktelėjo ataatupstas! Apkaltinusi save pernelyg skubotais veiksmais, per daug atkakliu spaudimu, nusivedė jį į restoraną. Derėjo nepamiršti, kad po paskutinės jų kelionės nutekėjo daug vandens po tiltu - tuo tiltu, kurį kažkada pati ir sudegino. Pastatyti naują po tiek metų žemupio link prireiks ir laiko, ir kantrybės.

Tačiau esant visai arti jo, taip sunku valdytis...

- O kam tau pirštinės, Gori? - paklausė norėdama nutraukti į jų tarpą įsėlinančią tylą. - Noras apsaugoti savo nuostabias chirurgo rankas?

Jis nusijuokė:

- Panašiai, - ji negalėjo nepastebėti, kad Maršio šypsena kiek skausminga, o juokas kažkoks neįtikinamas. Vengdamas moters žvilgsnio, vienu gurkšniu ištuštino vyno taurę, kurią ką tik buvo sau prisipylęs.

- Tiek to, - pasakė ji, spėdama prasitarusi, ko nereikėjo, ir bandydama viską užglaistyti. - Tai niekai. Štai aš savąsias apdraudžiau šimtu penkiasdešimt milijonų.

Sulig šiais žodžiais Maršis nukreipė į ją akis:

- Tikrai?....

Pastabos

- 1) Ananka (Ananké) - senovės graikų mitologijoje neišvengiamumo, lemties deivė. Likimo deivių *moirų* motina.
- 2) Slaptojoje (lot.).
- 3) Veiksmų būdas (lot.)
- 4) Sąvoka *robotas* kilusi iš čekiško žodžio *robota*, kuris reiškia katorgišką darbą.